

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

DIBOKWANE/HLAKOLA 2013

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 70

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 5.

KAROLO YA A: TEKATLHAOLOGANYO**POTŠIŠO YA 1**

- 1.1 1.1.1 A/Bakgopedi ba mošomo ba setla pelo. (1)
- 1.1.2 Ke go pompala malaong a mong wa gagwe. (1)
- 1.1.3 Ba go laetša boikgafo:
- ba šoma ka thata.
- ba swaya mešomo ya bana.
- ba šala le bana ka morago ga sekolo.
Ba go hloka maikarabelo mošomong wa bona:
- ba bapala dikarata dikhomphuteng. (2)
- 1.1.4 Go na le bašomi bao ba laetšago boikgafo le go tshephagalela mošomo wa bona mola ka lehlakoreng le lengwe go na le bao ba sa hlomphego mošomo wa bona.
Balekwa ba tla tšweletša mehlala go tšwa temaneng. (4)
- 1.1.5 Bobedi di gatelela kgopolo ya go se hlomphe mešomo. (2)
- 1.1.6 Se nkate/Se nthobale ka kgang. (2)
- 1.1.7 Ba hlapaola balwetši ka la gore ba letetše eng ge ba sa hwe. (2)
- 1.1.8 Diampulanse di swantšhwa le dimamathane. Re e bona ka (**ke** dimamathane). Di dira mošomo wa boromiwa. (2)
- 1.1.9 Maikutlo e tla ba a go fapana.
Mohlala:
Pefelo – O ka se re o tseba batho ba sa šome wa nyaka tšhelete.
Manyami – Ke nyamišwa ke go re batho ba go rekiša mešomo ga ba kwele batho ba go nyaka mošomo bohloko. (3)
- 1.2 1.2.1 Phapošing ya borutelo. (1)
- 1.2.2 Go na le didirišwa tšeo di šomišwago ka nako ya go ruta. (1)
- 1.2.3 Morutiši yo a rutago bana ba o na le maikarabelo mošomong wa gagwe. O ruta a holofetše mola bao go bolelwago ka bona temaneng ya 3 ka godimo ba tlogela barutwana ka phapošing ba sa ba rute gomme ba bapala dikarata khomphutheng. (2)
- 1.2.4 O nyaka go akaretša barutwana ka moka gore le bona ba be le seabe tšweletšong ya thutwana ye/Taba ya taolo ye kaone mo baneng/O nyaka šedi go barutwana ka tsela ya sehlopha. (2)
- 1.2.5 Ba kwešiša morutiši wa bona/go dirišwa methopo ya maleba/ba tšea karolo ka go diriša ditho tša mmele. (2)
- 1.2.6 Dikarabo di tla fapana.
Mohl: Ke tla ruta go swana le morutiši yo gomme ka ba ka diriša le dithušathuto tša maleba go goga šedi ya barutwana/ka ba ruta dithuto tša tlaleletšo. (3)

KAROLO YA B: KAKARETŠO**POTŠIŠO YA 2**

Mehlala ya dikarabo:

Dintlha

	SETSOPOLWA		DINTLHA
1	'Mmušo o leka ka maatla go thuša ditšhuana tše gore le tšona di kgone go gola bjalo ka bana ba bangwe. Ba abelwa dijo le diaparo.'	1	Mmušo o thuša ditšhuana ka go di abela dijo le diaparo.
2	'Ka lehlakoreng le lengwe ba golelwa tšhelete ya mphiwafela go fihla ba fetša mengwaga ye 18.'	2	Bao ba lego ka tlase ga mengwaga ye 18 ba amogela tšhelete ya mphiwafela.
3	'Bahlokamedi ba bana ba ba swanetše go šomiša tšhelete ye ka tlhokomelo ba bee ye nngwe ya yona ge go kgonega gore e tle e kgone go ba thuša le ka moso.'	3	Bafepi ba bana ba swanetše go šomiša tšhelete gabotse.
4	'Barutiši ba ka thoma go ruta baithuti go lema dirapana tša merogo gore ba se robale ka tlala.'	4	Sekolong bana ba ka rutwa go bjala merogo.
5	'Ka thoko ye nngwe ba ka kgopela batswadi ba bana bao ba fetilego mphato wa ngwagola go fa ditšhuana tšeo diaparo tšeo di sa hlwego di lekana bana ba bona le dipuku tšeo ba ka se sa di šomišago.'	5	Barutiši ba kgopele diaparo le dipuku tša kgale go batswadi ba bana ba bangwe.
6	'Borakgwebo ba kgauswi le bona ba ka kgopelwa go abela bana bao dijo ka nako ya matena le go fa bao ba tšwelego mahlalagading mešomo ya nakwana ge dikolo di tswaletšwe.'	6	Borakgwebo ba thuše ka go fa bana mešomo nakong tša makhutšo a dikolo.
7	'Mekgatlo ye mengwe e ka kgopelwa go thuša ka moo ba ka kgonago ka gona.'	7	Mekgatlo ye mengwe le yona e ka tsentšha letsogo.

Temana

Mmušo o thuša ditšhuana ka go di **abel**a dijo le diaparo. Bao ba lego ka tlase ga mengwaga ye 18 ba **amogela** tšhelete ya mphiwafela. Bafepi ba ditšhuana ba swanetše go **šomiša** tšhelete yeo gabotse. Sekolong bana ba ka **rutwa** go bjala merogo. Barutiši ba **kgopele** diaparo le dipuku tša kgale go batswadi ba bana ba bangwe bao ba sa hlokego. Borakgwebo ba thuše ka go **fa** bana mešomo nakong tša maikhutšo. Mekgatlo ye mengwe le yona e ka **tsentšha** letsogo.

Mokgwa wa go swaya:

D = Dintlha, P = Polelo, M = Mantšu

- D = Dintlha tše šupa (7) Tše tšweleditšwego = meputso ye šupa (7)
- P = Polelo = (2) Tšhomišo ya polelo ya maleba = meputso ye mebedi (2)
- M = Mantšu (1) Palo ya mantšu go ya ka taelo = moputso o tee (1)

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠOPOLELO

POTŠIŠO YA 3

3.1	C/Apola	(1)
3.2	Seswantšho (setšweletšwa)/fonte ye kgolo.	(1)
3.3	Seema – go diega ga botšwhene ke go gadima morago/seswantšho.	(2)
3.4	Mmapatši o šomišitše lentšu le, mabaibai, go laetša gore difatanaga tša gagwe ke tša maemo a godimo/mohlakamotala.	(2)
3.5	Mohlakamotala, leinagokwa/mabaibai, lehlaodi.	(2)
3.6	Dikarabo di tla fapana, mohl,
Ee, bareki ba tla kitimela moo go rekišwago difatanaga gore ba se hwetše di fedile.	(2)
[10]

POTŠIŠO YA 4

4.1	D/Tšweletša molaetša wa go iphihla.	(1)
4.2	Go akareditšwe banna le basadi/Ga go amege batswadi fela, le bana ba a amega/Batho ka moka ba swere didirišwa tša go ya go šoma/Mešomong.	(2)
4.3	Motho yo mongwe le yo mongwe o ikgafetše go dira mošomo.	(1)
4.4	Taetšo ya mokgwa wo mošomo o dirwago go ya ka go fetafetana ga wona, gabotsana, gabotse le gabotsebotse/Dikgato.	(2)
4.5	Go dirišitšwe thekniki ya papetšo/papišo: Batho ba ba tšwelelago mo ba kwana ka go dira mošomo wa matsogo ka moka, ba swere didirišwa tša mošomo wa matsogo.	(2)
4.6	Difahlego di laetša kgahlego/ba myemyela, maikutlo ke a lethabo.	(2)
[10]

POTŠIŠO YA 5

- 5.1 Ke rata go boeletša mphato wa marematlou ngwaga wo. (2)
- 5.2 Seo/moo. (2)
- 5.3 Ledirega, fetša. (2)
- 5.4 Gore motho a tle a kgone mošomo, o swanetše go tloga le wona mathomong gore a tle a kgone go o fetša ka nako. Se bolelwa ge motho a swanetše go dira mošomo wo o itšego. (2)
- 5.5 Wešo, yunibesithi. (2)
- [10]**

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 30
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70